

**Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου
Συνταγματικό Δίκαιο
Διδάσκων: Καθηγητής Ανδρέας Δημητρόπουλος**

Επιμέλεια: Ειρήνη Μονιού

**ΘΕΜΑ Νο3: Η συνταγματική κατοχύρωση της ανθρώπινης αξίας-
σχολιασμός της υπ' αριθμ.40/1998 απόφασης της Ολομελείας του
Αρείου Πάγου.**

2003-2004

Σχολιασμός της υπ' αριθμ, 40/1998 απόφασης της Ολομέλειας του ΑΠ.
Νομικό ζήτημα: σύγκρουση της νομοθετικής διάταξης (άρθρο 45 παρ.1^Α και 3 του ν. 2172/1993) που αποτελεί αντικείμενο της απόφασης με το άρθρο 2 παρ.1 Σ. Ιστορικό- πραγματικά περιστατικά (αξίωση καταβολής ποσού 600.000.000 δρχ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης). Βάσιμο: αναίρεση του χαρακτήρα της διάταξης ως προγραμματικής, αυτόνομη κανονιστική λειτουργία. Επιπλέον ζητήματα: εξετάζεται α) αν συνάδει με το σεβασμό της προσωπικότητας η προτεινόμενη για λόγους ασφαλείας παρακολούθηση των κρατουμένων στα κρατητήρια με την εγκατάσταση κυκλώματος εικονοληψίας, β) κατά πόσο η παροχή λευκής συναίνεσης σε ιατρό για την παροχή ιατρικής βοήθειας προσβάλλει την αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Comments relevant to the 40/1998 decision of the Supreme Court (Plenum).

Legal case: conflict of the legislative provision (article 45 paragraph 1 A and 3 of the law 2172/1993) that is the objective of the decision regarding the article 2 paragraph 1. Historic background: real cases (claim of payment of the amount of 600.000.000 drachmas as monetary compensation for moral damage). Sound: cassation of the nature of the provision as scheduled autonomic normative action. Additional issues: it will be examined if a) the proposed for reasons of security supervision of the captives in the houses of detention by closed- circuit cameras comes along with the respect of personality and b) how the allowance of the “white consent” to a doctor for medical supply offends the principle of human dignity.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ- ΝΟΜΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Το ερώτημα στο οποίο κλήθηκε να απαντήσει η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου στην υπ' αριθμ. 40/1998 απόφασή του στρέφεται γύρω από το ζήτημα του κατά πόσο είναι δυνατό νόμοι που διαθέτουν γνήσια αναδρομική ισχύ, δηλαδή νόμοι που ρυθμίζουν, μεταβάλλουν ή και καταργούν δικαιώματα και έννομες σχέσεις που διαμορφώθηκαν στο παρελθόν κηρύσσοντας ως παραγεγραμμένες σχετικές απαιτήσεις που πηγάζουν από τις σχέσεις αυτές και επιφέροντας κατάργηση των εκκρεμών δικών, αντίκεινται στο Σύνταγμα. Μέσα στα πλαίσια αυτού του ζητήματος αναπτύσσεται και ένας ειδικότερος προβληματισμός σχετικά με την ευθεία σύγκρουση της προκείμενης νομοθετικής διάταξης που αποτελεί αντικείμενο της σχολιαζόμενης απόφασης (άρθρο 45παρ 1^Α και 3 του ν.2172/1993) με το αρ.2 παρ1 Σ, γεγονός που καθιστά προδήλως αντισυνταγματική τη διάταξη, δεδομένου ότι με αυτήν εκτός των άλλων αναιρείται και ο προστατευτικός ρόλος διατάξεων περιγραφικών της ανθρώπινης αξίας και ειδικότερα της προσωπικότητας, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου (αρ.57,59,932 ΑΚ), αφού θεσπίζεται η απόσβεση συγκεκριμένων αξιώσεων των ανθρώπων οι οποίες παίζουν ρόλο ενισχυτικό της ανθρώπινης αξίας.

B. ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Βρισκόμαστε στον ΑΠ κατόπιν ασκήσεως του ενδίκου μέσου της αναίρεσης από τον αναιρεσείοντα και ενάγοντα στον πρώτο βαθμό, ο οποίος στις 14 Απριλίου 1995 ήγειρε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Σπάρτης αγωγή αποζημίωσης λόγω προσβολής της προσωπικότητάς του, την οποία υπέστη από τα συκοφαντικά περιστατικά και τους ψευδείς ισχυρισμούς, που

ισχυρίζεται ότι επικαλέστηκαν εναντίον του τόσο οι λαβόντες μέρος στην εκπομπή δημοσιογράφοι, όσο και ο καλεσμένος αυτών δεύτερος αναιρεσίβλητος. Παράλληλα ζητούσε να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να του καταβάλουν εις ολόκληρο ποσό 600.000.000 δρχ. ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο Σπάρτης έκρινε ότι η παραπάνω αξίωση είχε αποσβεστεί στηριζόμενο στη διάταξη του άρθρου 45 παρ3 και 1^Α του ν.2172/1993 που όριζε μεταξύ άλλων ότι τα ποινικά αδικήματα που τελέστηκαν δια των ραδιοτηλεοπτικών μέσων μαζικής επικοινωνίας και η αξίωση αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης που απορρέει από αυτά, παραγράφονται σε οποιοδήποτε στάδιο της προδικασίας κι αν βρίσκεται η ποινική δίωξη, η οποία παύει οριστικά, εφόσον δεν είχε εκδοθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού αμετάκλητη δικαστική απόφαση, κάτι το οποίο φαίνεται να είχε συμβεί και στη σχολιαζόμενη απόφαση.

Γ. ΒΑΣΙΜΟ (σχόλιο γύρω από το ζήτημα της σύγκρουσης του ν.2172/1993 προς το άρθρο 2 παρ1 Σ)

Τα πράγματα για το 2 παρ1 Σ δεν ήταν πάντα τόσο ξεκάθαρα, όσο τουλάχιστον φαίνεται να είναι στην εν λόγω απόφαση. Καταρχήν και πριν προχωρήσουμε σε ανάλυση των οποιωνδήποτε σκέψεων, είναι αναγκαίο να σημειώσουμε ότι στην αξία του ανθρώπου εντάσσεται πρωτίστως «η ανθρώπινη προσωπικότητα ως εσωτερικό συναίσθημα τιμής και ως κοινωνική αναγνώριση υπόληψης». Η συνταγματική διάταξη περί προστασίας της αξίας του ανθρώπου, περιλαμβάνει κατά κύριο μέρος όλες εκείνες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης προσωπικότητας –σωματικές, πνευματικές, ψυχικές, που προστατεύονται τόσο από συνταγματικές διατάξεις, που αφορούν σε ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία πλέον σήμερα τριτενεργούν, όσο και από

διατάξεις ιδίων δικαιωμάτων. Κατά την απόφ.17115/1998 το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας είναι δικαίωμα μη περιουσιακό, απόλυτο, δηλ. ο φορέας του μπορεί να στραφεί κατά παντός τρίτου που τον διαταράσσει, ενιαίο, υπό την έννοια ότι δεν υπάρχουν περισσότερα επιμέρους δικαιώματα, αλλά ένα δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας¹, οι ειδικότερες εκδηλώσεις του οποίου εμφανίζονται υπό τον τύπο των «εκφάνσεων» του ενιαίου αυτού δικαιώματος. Προσβολή της προσωπικότητας υπάρχει σε κάθε πράξη τρίτου προσώπου με την οποία διαταράσσεται, κατά τη στιγμή της προσβολής, η υπάρχουσα κατάσταση ως προς τις διάφορες εκφάνσεις της προσωπικότητας.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι σε αντίθεση με όσα κρίνονται εν προκειμένω, στη θεωρία είχε κυριαρχήσει επί σειρά ετών η άποψη ότι το 2 παρ1 Σ δεν καθιδρύει αυτοτελές δικαίωμα που μπορεί να αντιταχθεί στην κρατική εξουσία. Στην πραγματικότητα αποτελεί μια γενική αρχή, που ωστόσο δεν στερείται κανονιστικού περιεχομένου, στο βαθμό που είτε λειτουργεί επικουρικά για την ερμηνεία συγκεκριμένων συνταγματικών διατάξεων και την πλήρωση νομοθετικών κενών, είτε χρησιμεύει ευθέως για τον έλεγχο της συνταγματικότητας νομοθετικών διατάξεων. Ως προς τις ιδιωτικές μάλιστα έννομες σχέσεις, ο κοινός νομοθέτης ήδη έρχεται να κάνει πράξη την υποχρέωση που προκύπτει από τη συνταγματική διάταξη για σεβασμό και προστασία της αξίας του ανθρώπου, ώστε να υποστηρίζεται ότι η ενδεχόμενη κατάργηση και ελάττωση της προστασίας, η οποία εξασφαλίζεται μέσω των άρθρων 34 και 57 ΑΚ αντιβαίνει στο Σ, ενώ κατά το συγγραφέα Αριστόβουλο Μάνεση² αποτελεί ένα είδος συνταγματικής εντολής προς τον κοινό νομοθέτη, όπου όμως δεν ιδρύει ένα επιπλέον αυτοτελές ατομικό δικαίωμα, ούτε αποτελεί ένα αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό. Εντούτοις γίνεται δεκτό από την πλειοψηφία ότι το περιεχόμενο της θεωρημένο αυτοτελώς και η θέση της στο δεύτερο άρθρο του Σ, αμέσως μετά τη διάταξη, που αναφέρεται στον καθορισμό του πολιτεύματος, δεν της προσδίδει νομική ισχύ υπέρτερη των άλλων γενικών και θεμελιωδών αρχών του Σ.

¹ ΣτΕ 3130/2000, ΔΔ 2001, σελ 110

² Α.Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα α', ατομικές ελευθερίες, εκδ.Σάκκουλα 1981, σελ111

Είναι πολύ σημαντικό να επαναλάβουμε στο σημείο αυτό ότι οι αποδέκτες άποψης αυτής δεν αναιρούσαν το κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης, δεχόμενοι ότι σε περίπτωση κατάργησης ή ελάττωσης της συνταγματικής προστασίας από διάταξη της κοινής νομοθεσίας, που θα αντίκειτο στο αρ.2 παρ1 Σ, η εν λόγω διάταξη θα θεωρείτο αντισυνταγματική.

Τομή στη διαμορφούμενη έως τότε αντίληψη θέτει η εισηγητική έκθεση του αρεοπαγίτη Δ.Κονδύλη προς την Ολομέλεια του ΑΠ³, με την οποία για πρώτη φορά αναγνωρίζεται στο πλαίσιο μιας ένδικης διαφοράς και με τρόπο πρακτικό η πλήρης και αυτοτελής νομική δεσμευτικότητα της διάταξης του άρθρου 2παρ1 Σ. Όπως επισημάνθηκε από τον εισηγητή «παρά τη δυσχέρεια πραγματώσεως του περιεχομένου της, η διάταξη, όπως ορθά γίνεται δεκτό δεν αποτελεί αφηρημένο τύπο ή απλή διακήρυξη θεμελιώδους αρχής ...» και συνεχίζει «ενδεχομένως κατάργηση ή ελάττωση της συναφούς προστασίας που ήδη παρέχεται από την κοινή νομοθεσία θα αντέβαινε στο άρθρο 2 παρ1 Σ και επομένως θα ήταν ανίσχυρη ως αντισυνταγματική».

Η εισήγηση αυτή αποτελεί το πρώτο σημάδι που μαρτυρά τη σημαντική αυτή μεταστροφή της νομολογίας, η οποία ήρθε να διατυπωθεί ρητώς στην υπ' αριθμ. 40/1998 απόφαση της Ολομελείας του ΑΠ. Συγκεκριμένα κατά την ανάλυση των σκέψεων της απόφασης διατυπώνεται με σαφήνεια η αντίληψη ότι το άρθρο 2 «δεν αποτελεί απλή διακήρυξη, αλλά κανόνα δικαίου συνταγματικού επιπέδου, η πολιτεία οφείλει να σέβεται και να προστατεύει την αξία αυτή από προσβολές τρίτων...» και συνεχίζει «...τα πράγματα δεν μεταβάλλονται κι αν ακόμη θεωρηθεί ότι το άρθρο 2 παρ.1 ιδρύει ατομικό δικαίωμα, δεδομένου ότι στο ατομικό αυτό δικαίωμα περιλαμβάνεται όχι μόνο η άμυνα κατά επεμβάσεων της πολιτειακής εξουσίας, αλλά και η αξίωση κατά της Πολιτείας για θετική ενέργεια προς αποτροπή προσβολών της ανθρώπινης αξίας από τρίτους.

Η απόφαση αυτή λοιπόν, η οποία καινοτομεί έναντι των άλλων στον τρόπο θεώρησης του άρθρου 2 παρ1 Σ είναι ιδιαίτερος σημαντική κατά το

³ στα πλαίσια της εκδίκασης αιτήσεως αναίρεσης της 2151/1994 Εφ.Αθηνών, με την οποία είχε εξαφανιστεί η πρωτόδική απόφαση και είχε κηρυχθεί κατηγορημένη η δίκη κατ' εφαρμογή του αρ. 55 παρ 1^Α και 3 του ν.2172/1995

μέτρο που αναιρεί το χαρακτήρα της διάταξης ως προγραμματικής και της προσδίδει αυτόνομη κανονιστική λειτουργία, αφού η επίκλησή της στη μείζονα πρόταση γίνεται αυτοτελώς και όχι σε συνδυασμό ή σε συσχετισμό με παραπλήσια διάταξη ενισχυτική του κύρους της, ούτε καν αυτή του άρθρου 5 παρ1 Σ.

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το συμπέρασμα, το οποίο μπορούμε να συνάγουμε από μια σύντομη προσέγγιση της απόφασης αυτής, όπως την εξετάσαμε υπό το πρίσμα του συσχετισμού της με το άρθρο 2 παρ.1 Σ είναι ότι η πιο πάνω θέση της νομολογίας εκφράζει με τον πλέον κατάλληλο και διαφανή τρόπο μια άκρως σημαντική για τη λειτουργία του νομικού συστήματος θεώρηση, κατά την οποία η αξία του ανθρώπου είναι αυτή καθ' εαυτή έννομο αγαθό, το οποίο η πολιτεία μας υποχρεούται να διαφυλάττει με κάθε τρόπο και το οποίο δεν επιδέχεται σε καμία περίπτωση εκπτώσεις, ενώ δεν μπορεί να ανεχτεί σταθμίσεις πέραν του σημείου στο οποίο προσβάλλεται ο απαραβίαστος σκληρός πυρήνας της αρχής. Κατόπιν τούτου γίνεται δεκτό ότι νόμος που έρχεται να καταργήσει γεγεννημένη και τελεσιδικώς επιδικασθείσα απαίτηση, η οποία στοχεύει στην αποκατάσταση της ισορροπίας που είχε διαταραχθεί από την προσβολή της προσωπικότητας είναι αντισυνταγματική γιατί έρχεται σε άμεση αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ1 αλλά και 5 παρ1, έστω κι αν αυτή εσφαλμένως παραλείπεται να αναφερθεί στην απόφαση.

Στα πλαίσια της προστασίας της ανθρώπινης αξίας και της συνταγματικής κατοχύρωσης αυτής, αξίζει επίσης να σχολιαστούν τα κάτωθι ζητήματα, τα οποία ανέκυψαν στους κόλπους της ελληνικής πραγματικότητας και αντιμετωπίστηκαν κατά τους ακόλουθα αναπτυσσόμενους τρόπους :

Α.α) Νομικό ζήτημα: Στην ακόλουθη περίπτωση η νομολογία των δικαστηρίων μας κλήθηκε να απαντήσει στο ζήτημα που τέθηκε εν προκειμένω για το κατά πόσο η προτεινόμενη για λόγους ασφάλειας παρακολούθηση των κρατουμένων στα κρατητήρια με την εγκατάσταση κυκλώματος εικονοληψίας κρίνεται νόμιμη ως συνάδουσα με τον επιβαλλόμενο από το Σύνταγμα και το ΔΣΑΠ σεβασμό της προσωπικότητας των.

β) Ιστορικό: Στις 15.6.2000 ο Γενικός Γραμ. του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης με το υπ' αριθμ. 1007/8/15.6.2000 έγγραφό του θέτει στον αντεισαγγελέα του ΑΠ κ. Δημήτριο Σιδέρη το προκείμενο ζήτημα. Συγκεκριμένα ζητά από αυτόν να κρίνει κατά πόσο στα πλαίσια της ασφαλούς φύλαξης των κρατουμένων, η οποία συναντά σοβαρά προβλήματα λόγω του μεγάλου αριθμού ατόμων που σφραγίζονται σε αυτά, είναι νόμιμη η εγκατάσταση στο εσωτερικό τους συσκευής εικονοληψίας, ώστε να είναι δυνατή η συνεχής επιτήρηση τους.

Γ) Βάσιμο: Ο κ. Σιδέρης ξεκινά την ανάλυση του σκεπτικού του με την αναμφισβήτητη παραδοχή ότι όλοι οι κρατούμενοι έχουν μεν νόμιμα στερηθεί της προσωπικής ελευθερίας τους, δεν παύουν όμως να απολαμβάνουν των βασικών ατομικών δικαιωμάτων τους, που έχουν θεσπιστεί με τις διατάξεις του Συντάγματος και των κυρωμένων διεθνών συνθηκών. Το τελευταίο αυτό συνάγεται κατ' αρχάς σαφώς από τη συνταγματική επιταγή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας αφού σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ.1 Σ, ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου

αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας. Στην προκείμενη περίπτωση ως ανθρώπινη αξία παν ότι αποτελεί περιεχόμενο της προσωπικότητας αυτού και συγκεκριμένα όχι μόνο του Έλληνα πολίτη, αλλά κάθε ανθρώπου. Έτσι με την παραπάνω συνταγματική διάταξη καθιερώνεται μια γενική αρχή, σύμφωνα με την οποία τα διάφορα όργανα του Κράτους υποχρεούνται αφενός μεν να σέβονται την αξία του ανθρώπου και να μην επεμβαίνουν με πράξεις ή παραλήψεις τους σε έναν ελάχιστο προσωπικό χώρο που του διασφαλίζει η εν λόγω διάταξη, αφετέρου δε να την προστατεύουν, δηλαδή να μεριμνούν για την αποτροπή της προσβολής της, τόσο εκ μέρους των φορέων της κρατικής εξουσίας όσο και εκ μέρους των ιδιωτών. Εξάλλου αναλόγου περιεχομένου είναι και η διάταξη του άρθρου 7 παρ2 Σ. Κατά τους όρους αυτής κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύεται και τιμωρείται όπως νόμος ορίζει. Αυτό άλλωστε διακηρύττει και το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά Δικαιώματα στο άρθρο 10 παρ1 κατά το οποίο κάθε πρόσωπο που στερείται της ελευθερίας του αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και σεβασμό της εγγενούς ανθρώπινης αξιοπρέπειας του. Άλλωστε είναι γνωστό ότι σε περίπτωση που ο αριθμός κρατουμένων σε αστυνομικά κρατητήρια είναι μεγάλος, προβλέπονται από τα άρθρα 66 και 67 του πδ 141/1999 ιδιαίτεροι τρόποι της ασφαλούς φυλάξεως τους, όπως με ένοπλη φρουρά, διορισμό δεσμοφύλακα, καθώς και βοηθού αυτού όπως και ο διαχωρισμός των κρατουμένων ανάλογα με το βαθμό επικινδυνότητας τους, το είδος και τη βαρύτητα του εγκλήματος που διέπραξαν ή για άλλους ειδικούς λόγους.

δ) Συμπέρασμα. Κατόπιν των ανωτέρω ο αντεισαγγελέας του ΑΠ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι προφανές ότι η επιτήρηση των κρατουμένων στα αστυνομικά κρατητήρια δεν μπορεί να πραγματοποιείται με συνεχή έλεγχο του εσωτερικού των μέσω κάμερας. Η συνεχής παρακολούθηση των κρατουμένων αυτών με τον εν λόγω τεχνικό τρόπο, ώστε τα όργανα της αρμόδιας αστυνομικής αρχής, υπό την απόλυτη εξουσία της οποίας διατελούν οι κρατούμενοι, να λαμβάνουν γνώση κάθε στιγμής της εντός του αστυνομικού

κρατητηρίου διαβίωσης τους, αποδοκιμάζεται από την ηθική μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ασφαλώς αντιβαίνει στον εν προκειμένω επιβαλλόμενο σεβασμό της προσωπικότητάς κάθε κρατουμένου. Συνακόλουθα, η παραπάνω συνεχής επιτήρηση των εν λόγω κρατουμένων δεν είναι νόμιμη, γιατί μπορεί να χαρακτηριστεί ως προσβολή της αξιοπρέπειας τους κατά την έννοια των διατάξεων που προαναφέρθηκαν.

B. Πόρισμα 13218/26.11.2001 του Συνηγόρου του Πολίτη

α) Νομικό ζήτημα: Στα ακόλουθη περίπτωση ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να διαπιστώσει κατά πόσο πειθαρχικό εξιτήριο ασθενούς από δημόσιο νοσοκομείο λόγω μη υπογραφής λευκής συναίνεσης αποτελεί άρνηση παροχής ιατρικής βοήθειας. Στα πλαίσια αυτού του ερωτήματος αναζητάται επίσης κατά πόσο η ως άνω συμπεριφορά προσβάλλει την αρχή της ανθρώπινης αξίας.

β) Ιστορικό: Ο κ. Π.Α. μετά από επίσκεψη στα εξωτερικά ιατρεία του Γενικού Νοσοκομείου της Κω εισήχθη στις 28 Αυγούστου 2001 στο χειρουργικό τμήμα, λόγω «φλεγμονής δεξιού κάτω άκρου». Κατά τη νοσηλεία του επιδόθηκε έντυπο φέρον τον τίτλο «υπεύθυνη δήλωση ασθενούς» και του υποδείχθηκε να υπογράψει. Το συγκεκριμένο έντυπο εκτός των άλλων περιλαμβάνει τη συγκατάθεση του ασθενούς προς τους θεράποντες ιατρούς ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε διαγνωστική μέθοδο και ιατρική πράξη που κρίνουν αναγκαία για να αποκατασταθεί η υγεία του πάντα με πλήρη γνώση όλων των ενδεχομένων για τη ζωή του κινδύνων. Ο εν λόγω ασθενής ωστόσο αρνήθηκε να υπογράψει το παραπάνω έντυπο προβάλλοντας αντιρρήσεις για το περιεχόμενό του. Ακολούθως στις 30.8.2001 χορηγήθηκε στον ασθενή «πειθαρχικό εξιτήριο», γιατί αρνήθηκε «την υπογραφή της έντυπης υπεύθυνης δήλωσης που χορηγείται σε όλους τους ασθενείς της κλινικής».

γ) Βάσιμο. Σημαντική εξαρχής φαίνεται να είναι στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζει το ζήτημα ο Συνήγορος του πολίτη η ρύθμιση του άρθρου 5 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ατόμου σε σχέση με τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής (ν 3619/1998): «Επέμβαση σε θέματα υγείας μπορεί να υπάρξει μόνο αφού το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δώσει την ελεύθερη συναίνεσή του, κατόπιν προηγούμενης και κατάλληλης ενημέρωσης του». Απαρέγκλιτη προϋπόθεση προκειμένου ο ασθενής να συναινέσει είναι αφενός να έχει ενημερωθεί πλήρως από τους θεράποντες ιατρούς ώστε να γνωρίζει πραγματικά τι συμβαίνει με την υγεία του και αφετέρου να διαθέτει τον εαυτό του όπως ο ίδιος επιθυμεί δίνοντας όπου κρίνει ο ίδιος ότι χρειάζεται τη συναίνεση του. Ακριβώς ωστόσο επειδή η συναίνεση οδηγεί σε άρση του αδίκου χαρακτήρα μιας πράξης που κανονικά θα επέσυρε ποινή απαιτούνται ειδικές προϋποθέσεις για την εγκυρότητά της. Ειδικότερα απαιτείται να είναι «προϋφιστάμενη, θετική και συγκεκριμένη», ώστε να καλύπτει όχι μόνο το αποτέλεσμα αλλά και τις συγκεκριμένες κατά τόπο, χρόνο και περιστάσεις εν προκειμένω ιατρικές συμπεριφορές. Παραπέρα όμως απαίτηση από ασθενή που εκ των προτέρων βρίσκεται σε θέση αδυναμίας μιας γενικής συναίνεσης για οτιδήποτε αποτελεί πράξη που ευθέως αντιβαίνει στην υποχρέωση σεβασμού της προσωπικότητας του ανθρώπου ασθενούς. Στην συγκεκριμένη περίπτωση στο έντυπο του χειρουργικού τμήματος αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι ο ασθενής δίνει τη συγκατάθεση του για οποιαδήποτε διαγνωστική μέθοδο και όποια άλλη ιατρική πράξη οι θεράποντες ιατροί κρίνουν αναγκαία, πράγμα που αποτελεί καθαρή περίπτωση «λευκής συναίνεσης», αφού ο ασθενής εμφανίζεται να συναινεί εκ των προτέρων για ακαθόριστες ιατρικές πράξεις, επαφιέμενος στην κρίση των ιατρών. Είναι προφανές ότι η προκείμενη συναίνεση παραποιεί το δικαίωμα του ασθενούς να κάνει την επιλογή του. Εξάλλου μια τέτοια συμπεριφορά στο πλαίσιο λειτουργίας ενός δημόσιου νοσηλευτικού ιδρύματος δημιουργεί ποικίλα ερωτηματικά , αφού προσκρούει άμεσα στην υποχρέωση σεβασμού της

προσωπικότητας του ανθρώπου και του ασθενούς. Τούτο μάλιστα προκύπτει εναργέστερα με βάση τη νέα διάταξη του άρθρου 5 παρ5 Σ κατά την οποία «καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας». Στη διάταξη αυτή κατοχυρώνεται η αμυντική πλευρά του δικαιώματος στην υγεία και εξειδικεύονται τα δικαιώματα στην αξία του ανθρώπου και προστασία της προσωπικότητας. Συντελείται λοιπόν κατάφορη παραβίαση εκτός των άλλων και του σεβασμού που όφειλε να δείξει το νοσοκομείο στην προσωπικότητα του ασθενούς και κατά το σημείο που όπως αναφέρεται στην ιατρική βεβαίωση ότι ο συγκεκριμένος ασθενής εξήλθε όχι γιατί ολοκληρώθηκε η θεραπεία του, αλλά με «πειθαρχικό εξιτήριο», δηλαδή υποχρεώθηκε να αποχωρήσει, άλλως πως εκδιώχθηκε.

δ) Συμπέρασμα. Κατόπιν των ανωτέρω είναι προφανές ότι κατά την αντιμετώπιση του ασθενούς εμφανίστηκαν συμπεριφορές και ακολουθήθηκαν πρακτικές αντιδεοντολογικές, παράνομες και παράτυπες.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Κ.Γεωργόπουλος, Επιτ.Συνταγμ.Δικαίου, Αθήνα, Σάκκουλας, 1991, σελ 456 επ
- Π.Δ.Δαγτόγλου, Ατομ.Δικαιώματα Β΄, Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας, 1991
- Αρ.Μάνεσης, Ατομ.Ελευθερίες, Αθήνα, 1982, σελ.108 επ
- Α.Μανιτάκης, Κράτος δικαίου κ΄δικαστικός έλεγχος συνταγματικότητας, 1994, σελ410 επ
- Ι.Μανωλεδάκης, Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια, 1995, σελ 14 επ
- Κ.Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Αθήνα, Σάκκουλας 2002